

ARS FORI

Németh Márton – Orbán Endre:

Új ombudsmant választott az Országgyűlés

Szeptember 25-én foglalta el hivatalát Székely László, az alapvető jogok új biztosa, ezért Ars Fori rovatunkban ezúttal az ombudsmani intézményt járjuk körbe vendégszerzőink segítségével.

Az ombudsmani intézmény egyes kérdéseiről elsőként Varga Zs. András (tanszékvezető egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem) írását olvashatják.

1. Az Alaptörvény megszüntette a több ombudsmanból álló biztosi rendszert, a jövő nemzedékek biztosa, valamint a kisebbségi biztos az alapvető jogok biztosának helyetteseiként folytatják tovább tevékenységüket. Ezt a változást Szabó Máté javasolta mivel szerinte az intézmény hatékonyságát csökkenti a médiafigyelem megosztása, mások erősen bírálták ezt a lépést. Hogyan ítéli meg az ombudsmani intézmény közjogi változásait?

Korábbi írásaimban folyamatosan az egy biztos megoldás mellett érveltem. Ennek alapja az, hogy az alapvető jogok rendszert alkotnak, ezért az egyes jogok csak egymásra tekintettel értelmezhetők. Következésképpen az csak látszólag lenne jó megoldás, ha minden egyes alkotmányos jogot önálló biztos védene. Ennek megértéséhez többlépcsős levezetés szükséges. Az egyes alkotmányos jogok elválaszthatatlanok az őket hordozó jogalanytól, a személytől. Az egy személyt megillető alkotmányos jogok pedig csak a személyek közötti kapcsolatban érvényesülhetnek. Egy személy valamely alkotmányos jogát ezért nemcsak az őt megillető többi alkotmányos jog, hanem más személyek alkotmányos jogaival összefüggésben lehet érvényesíteni és védeni. Minél több alkotmányos jog mellé rendelünk „saját” biztost, annál nehezebben érhető el az, hogy ennek a jognak a védelme a többi alkotmányos joggal tökéletes összhangban történjék. A jogok ütközése könnyedén a biztosok csatájává válhat, a végeredmény pedig bizonytalan értelmezést és a jogalany személy kiszámítható védelem nélkül maradását eredményezi. Meggyőződésem ezért, hogy az egyre nagyobb számú egymástól teljesen független jogvédő biztos működése nem eredményezne hatékonyabb jogvédelmet.

A fentiekből következik, hogy az Alaptörvény megoldásával lényegében egyetérték. A Salamon László által vezetett egykori alkotmány-előkészítő országgyűlési bizottság tanácsadójaként is ezt tartalmazó koncepció kialakításán munkálkodtam. Mindez persze nem jelenti azt, hogy ne lehetne diverzifikálni az ombudsmani rendszert. Csakhogy ezt nem az alapvető jogok szétbontásával, hanem ágazati logika mentén lehet

jól megoldani. Ahol pedig az ágazati védelem indokolt, ezt vagy megfelelő közigazgatási szervek, vagy a Kormány, esetleg az egyes miniszterek által létrehozott „kisbiztosok” végezhetnék. A „kisbiztosok” és az egy, erős országgyűlési biztos vonatkozásában hatásköri összeütközés, következésképpen valódi konkuráló jogértelmezés fogalmilag kizárt: végső soron az országgyűlési biztos szava rendelkezik megfelelő súllyal.

2. Mennyiben személyfüggő az intézmény "kihasználtsága"?

A kérdésre a válasz két oldalról, a biztos és a hozzá fordulók oldaláról is megválaszolható. A biztos felől nézve maximálisan személyfüggő az intézmény, de hát ez az alapvető jellemzője. Nem formális jogalkalmazást végez, nem végrehajtható döntést hoz, ezért nem köti a jog egységes, és főként a bíróság gyakorlata által rögzített értelmezése. Éppen ellenkezőleg, a saját személyes jogi meggyőződése kap széles terepet akár a hivatalból vizsgálendő területeket, akár a működés módszereinek hangsúlyait (általános vizsgálatok, projekt jellegű vizsgálatok, egyéni panaszok intézése), akár pedig a jellemző megoldási módszereket (ajánlás, jogalkotás kezdeményezése, alkotmánybírósághoz fordulás) tekintjük.

A panaszosok oldaláról nehezebb megalapozott választ adni, ehhez alapos felmérésre lenne szükség. Ahhoz, hogy valaki a biztoshoz forduljon, nincs szükség pénzügyi erőforrásra (nincs illeték- vagy díjfizetési kötelezettség), sem különleges jogi ismeretre (szemben egy bírósági keresetlevél előterjesztéséhez szükségessel). Ugyanakkor a biztos eljárásának is vannak feltételei, ezért a minimális feltételek teljesítése hiányában a panaszos könnyen elutasítást kap válaszul. A legutóbbi évek egyéni beadványait nem ismerem, korábbi tapasztalataim szerint az látható, hogy kisebb részben az intézmény céljait pontosan ismerő, esetenként jogi háttérrel is rendelkező panaszosok fordultak a biztoshoz (ezek voltak a nagyobb visszhangot eredményező ügyek). Nagyobb részt azonban általános panaszkodás volt jellemző. Ezen értendők a minden állami szervet saját, hosszabb ideje megoldatlan problémájának megoldásával újra és újra próbálkozó beadványtevők, valamint a hivatali meg-nem-értés miatt elkeseredett, néha felháborodott panaszosok is.

3. Tapasztalt-e hiányosságokat, működési zavarokat, szerepértelmezési gondokat a hazai ombudsmani rendszer fennállása óta?

Erre a kérdésre röviden nem tudok pontos választ adni, mert az vagy megalapozatlan, vagy pedig félreérthető lenne. A válaszhoz alaposan alá kellene támasztani, hogy pontosan hol húzódnak az ombudsmani szerep korlátai, és fordítva, melyek azok a reagálási kényszerek, amelyeket nem hagyhat figyelmen kívül. Mindezt összevetve az ombudsmani hivatal már tárgyalt személyességével, le lehetne vonni bizonyos konzekvenciákat. Erre azonban a gyors kérdés/felelet műfaj nem alkalmas. Ezért csak általános és hangsúlyozottan szubjektív választöredékre vállakozom. Általánosságban talán Pólt Péter egykori (az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettesévé választásakor mondott) definíciója a leginkább kifejező: „az ombudsman alkotmányos túske az állam körme alatt”. Az ombudsmannak tehát kötelessége kellemetlenülkedni a végrehajtó hatalom háza táján, ha ezt nem teszi, nincs értelme a működésének. Ugyanakkor a jelző is fontos: „alkotmányos” túske, vagyis nem állhat az alkotmány (esetünkben az Alaptörvény) fölött. Nincs ugyan sem jogalkotó (kormányzati)

sem pedig jogalkalmazó (bírói vagy végrehajtó) hatalma, ezért szabadabban fogalmazhat. Másrészt azonban van következménye az álláspontjának, kezdeményezéseinek.

4. Nemzetközi összehasonlításban ismertek-e ombudsman típusok, kategóriák? Hova sorolható a magyar?

Többféle kategorizálás is ismert: inkább közigazgatási kontrollt végző vagy főként alapjogvédő; monolitikus vagy több biztosra épülő modell; a bíróságokat is vizsgáló vagy ebből kizárt, és sorolhatnánk. A magam részéről nem tulajdonítok gyakorlati jelentőséget annak, hogy a hazai biztost melyik kategóriába soroljuk. Elméleti jelentősége persze van ennek, és az elméleti következtetések végső soron vissza is hathatnak a szabályozásra és az ombudsmani gyakorlatra, ez azonban közvetett hatás. Ami a gyakorlatot illeti, ott az alkotmányos és törvényi szabályozás, illetve az ombudsman szerepfelfogása a döntő. Persze nem szeretnék kitérni a válasz elől: a magyar biztos nagy vonalakban úgy írható körül, hogy elsősorban alapjogvédő, de a közigazgatás kontrolljában is szereppel bír, egységes hatáskörű, a bíróságok kontrolljából kizárt, széles vizsgálati lehetőséggel bíró és sokféle intézkedési eszközzel felruházott ombudsman.

5. Egyes alkotmányjogászok szerint az ombudsman kezdeményezőbb hozzáállásának kell pótolnia az actio popularis megszűnése okozta hiányt? Mi a véleménye az új jogkörről?

Ezt az álláspontot csak részben osztom. Az actio popularis látszólagos megszüntetése alaposan végiggondolt, helyes döntés volt. Ahhoz, hogy a törvények uralma ténylegesen jelentsen valamit, nem lehet a jogszabályokat minden tényleges jogsérelem hiányában is állandóan vita tárgyává tenni. Más volt a helyzet a rendszerváltozás után, akkor volt ennek indoka. Egyrészt a teljes jogrendszert alkotmány-konformmá kellett változtatni, aminek ez volt a biztos útja. Másrészt az új jogszabályok megalkotása során is ki kellett alakulnia annak a gyakorlatnak, hogy a jogalkotó egyik szemével mindig az Alkotmányt (Alaptörvényt) figyeli. Miután azonban ez az átmeneti korszak nagyjából véget ért, helyesebbnek látszik, hogy a törvényeket az vitassa, akinek tényleg olyan jogsérelmet okozott egy jogszabály alkalmazása, amely jogsérelem nem egyeztethető össze az Alaptörvénnyel, az alapvető jogokkal. Ez a törekvés azonban csak részben sikerült, mert – a közvélekedéssel ellentétben – ha csak rövid ideig is, egy új jogszabály elfogadását követő nagyjából hat hónapon belül, ma is lehet közvetlen, bekövetkezett jogsérelem nélkül kérni egy jogszabály megsemmisítését. Ez korlátozottabb, mint a korábbi actio popularis, de nem áll távol tőle. Elkötelezett jogszabályolvasó-jogvédőknek tehát a kapu nyitva áll. Ebből következik az a személyes véleményem is, hogy kevésbé aktív alkotmánybírói kezdeményező szerepet tartok helyesnek. Tény persze, hogy az alapvető jogok biztosára vonatkozó törvény nem követeli meg kifejezetten, hogy a biztos csak a hatáskörébe tartozó kérdésben (azaz kivizsgált panasz alapján) forduljon az Alkotmánybíróshoz. Mégis ez a visszafogottabb gyakorlat következik a feladatából: „alkotmányos” tüske, és nem civil jogvédő.

6. Milyen elvárások fogalmazhatók meg az ombudsmani intézménnyel szemben a 2013-ban Magyarországon?

Nyilván mindenki más elvárásokat fogalmaz meg. Nem biztos, hogy sok újat hozzá tudok tenni. Természetes elvárás, hogy az alapvető jogok helyzetét érzékenyen figyelje.

Legalább ennyire fontos az is, hogy próbáljon meg minél hatékonyabban fellépni a közigazgatás zavaraival szemben. Ezek a zavarok ugyan természetesek (a közigazgatás szükségszerű velejárói), de legalább ennyire természetes, hogy az ügyfelek nehezen viselik. A biztosnak pedig rágnia kell a kásahegyet. Hiába tudja, hogy minden zavart nem tud kiküszöbölni vagy kiküszöböltetni, hiszen zavarmentes közigazgatás nincs, minden problémát, ami elé kerül meg kell kísérelnie orvosolni vagy orvosoltatni. Fontosnak tartom azt is, hogy ne csak a hozzá fordulóknak panaszaira legyen érzékeny, hanem arra is fordítson figyelmet, hogy a panaszok kiküszöbölése során másoknak ne okozzon ugyanakkora vagy talán még nagyobb sérelmet, mint amit el akart hárítani. Ez ugyanis nagy veszélye az ombudsmani munkának.

*

Jóri András ügyvéd, volt adatvédelmi biztos

1. Az Alaptörvény megszüntette a több ombudsmanból álló biztosi rendszert, a jövő nemzedékek biztosa valamint a kisebbségi biztos

az alapvető jogok biztosának helyetteseiként folytatják tovább tevékenységüket. Ezt a változást Szabó Máté javasolta mivel szerinte az intézmény hatékonyságát csökkenti a médiafigyelem megosztása, mások erősen bírálták ezt a lépést. Hogyan ítéli meg az ombudsmani intézmény közjogi változásait?

Fontos, hogy előljáróban tisztázzunk egy közkeletű félreértést. Az ombudsman: országgyűlés által választott, neki felelős tisztviselő, aki kevés formassággal terhelt, gyors eljárásban hoz ajánlásokat, amelyeknek kötelező ereje nincs. Ám nem minden országgyűlési biztos ombudsman.

Miért nem vonható egyenlőségjel az ombudsman és az országgyűlési biztos közé? Ez utóbbi magyar közjogi intézmény, választási és felelősségi szabályok összességével definiálható, ám nem a hatáskörökkel. Az országgyűlési adatvédelmi biztos, vagy éppen a jövő nemzedékek biztosa, bár rendelkezett ombudsmani funkciókkal, emellett hatósági jogkörökben is eljár. Fontos tudni, hogy minden európai adatvédelmi felügyelő szerv, nevezik adatvédelmi biztosnak, vagy adatvédelmi hatóságnak, hasonlóan vegyes hatáskörökkel, funkciókkal bír. (Pl. az adatvédelmi biztos helyén létrehozott ún. „adatvédelmi hatóság” az elnevezése ellenére a továbbiakban is túlnyomó részben ombudsmani ügyeket intéz, ombudsmani eszközrendszerrel.) Tehát az adatvédelmi biztos nem volt pusztán ombudsman, én mindekor tudatosan kerültem is az „adatvédelmi ombudsman” kifejezés használatát. Ami a magyar átszervezést illeti, azt túlnyomó részben politikai okok motiválták, nem volt szakmailag előkészített: az ellensúlyokat (elsősorban az adatvédelmi biztost) kikapcsolni akaró politikának kapóra jöttek Szabó javaslatai. Ami az általam kívánatosnak tartott helyzetet illeti egy jövőbeni közjogi átszervezés során, azokat az alkotmányozás és az új Infotv. kapcsán már részletesen leírtam. Javaslataim az „információs biztos”-modellt vették alapul. A cél egy

Országgyűlés által választott, annak felelős intézmény, amely mind ombudsmani, mind hatósági eszköztárral szolgálja az adatvédelem és információszabadság ügyét. Ha a jelenlegi NAIH-hoz akarjuk hasonlítani, a különbség a választás módjában van (ez igen fontos, mert nem helyes a mindenkori miniszterelnök választottjára bízni olyan szervezetet, amely érzékeny állami tevékenységek, például a titkos információgyűjtés felügyeletéért is felelős). Bővíteném a hatósági hatásköröket is (a 10 milliós bírságmaximum adatvédelem esetében nevétséges). Ennyit tehát az adatvédelmi/információs biztosról. Hogy a hagyományos értelemben vett ombudsman kell-e egyáltalán? Az alkotmányozást sajnos ebben a kérdésben sem előzte meg szakmai vita. Németországban csak adatvédelmi biztosok vannak, a magyar alapvető jogok biztosának feladatait egy országgyűlési bizottság látja el. Ez egy alaposan végiggondolandó kérdés: jelenlegi benyomásaim szerint a hazai közjogi rendszerben igazolható az alapvető jogok biztosának léte, viszont a most helyettesként működő (kisebbségi és környezetvédelmi) ombudsmant meglehet, hogy én is ebben a státuszban tartanám. Az én ideális modellemben tehát létezne egy emberi jogi ombudsman (helyettesekkel), kizárólag ombudsmani eszköztárral, és az információs biztos országgyűlési biztosként, vegyes hatósági és ombudsmani eszközrendszerrel. (Ez a rendszer működik egyébként számos államban, Nagy-Britanniától Lengyelországon át Szlovéniáig, Szerbiáig.)

2. Mennyiben személyfüggő az intézmény "kihasználtsága"?

Innentől kezdve alkalmazkodom a kérdésfeltevéshez, és szinonimaként használom az ombudsman és az országgyűlési biztos fogalmát. Ez az intézmény egyszemélyes, így szükségképpen sok múlik a megválasztott ombudsman karakterén. Az első, talán legfontosabb tényező: a függetlenség és a morális tartás. Sokat gondolkodtam azon, mitől lesz egy ember, egy közjogi tisztviselő független és bátor, vagy éppenséggel alkalmazkodó és gyáva. Az elmúlt évek kevés példát mutattak az előbbire, és sokat az utóbbira. Arra jutottam, hogy alapvetően ez alkattól, személyiségtől függ. Ám lényeges az egzisztenciális függetlenség is. Magam nem egyetemi emberként vagy politológusként kerestem a kenyerem, hanem ügyvédként. Amikor megválasztottak, nem ebben a pozícióban talákoztam életemben először szép autóval vagy magas fizetéssel. Akinek az egzisztenciáját komolyan befolyásolja, hogy esetleg harcos ombudsmanként a politika eltávolítja (akár radikális eszközökkel, mint az én esetemben, akár csak úgy, hogy nem választják újra), annak nagyon figyelnie kell, hogy ezzel kapcsolatos esetleges félelmei ne befolyásolják a tevékenységét.

Másodikként említem, de nélkülözhetetlen feltétel az ombudsman szakmai kiválósága: tevékenysége összetett alkotmányjogi problémák megoldását feltételezi. Ez nem jelenti azt, hogy csak alkotmányjogászok lehetnek sikeres ombudsmanok, ám elvárható, hogy legalább stábjukon segítségével biztosítsák az állásfoglalások fogalmi tisztaságát, jogi szabatoságát.

Harmadszor – és ez alapvetően befolyásolja az Ön által említett „kihasználtságot”: fontos a médiaképesség, a tudatos médiatervezés, a jelenlét. Az ombudsman/országgyűlési biztos hangsúlyos feladata ugyanis a tudatosságnövelés, az, hogy az emberek értesüljenek jogérvényesítési lehetőségeikről, az alapjogi visszasságokról, és megértsék, hogy az ő

életüket hogyan befolyásolják ezek. Nem elefántcsont-toronyból kell tehát az ígét hirdetni, hanem a tömegmédiában: ez a tevékenység pedig akkor sikeres, ha tudatosság és sok munka van mögötte.

3. Tapasztalt-e hiányosságokat, működési zavarokat, szerep értelmezési gondokat a hazai ombudsmani rendszer fennállása óta?

Igen. A három követelmény tehát: függetlenség (úgy is fogalmazhatnék: bátorság), szakmai felkészültség, médiaképesség. Mindhárom kapcsán előfordultak szerepértelmezési zavarok, sajnos voltak ombudsmanok, akik könnyűnek találtattak. Volt, aki rendszeresen valamelyik politikai oldalnak kedvezett. Voltak olyan ombudsmanok, akik soha nem szerepeltek a médiában, tevékenységükről nem értesülhetett a nyilvánosság. Márpedig egy láthatatlan ombudsman nem ombudsman. Előfordult aztán, amikor a túlzott szereplési vágy szakmai felkészületlenséggel párosult, ami különösen szerencsétlen kombináció: Péterfalvi Attila egymásnak is ellentmondó, vitatható nyilatkozatai az egész magyarországi adatvédelem képét rombolták a kétezres évek közepén. Ha az ombudsman-tevékenységet ellátó szerveket is idesorolom, az adatvédelmi biztoshoz képest a NAIH működésének tapasztalatai azt támasztják alá, hogy az konfliktuskerülő, a kényes ügyektől inkább távol marad, ahol beavatkozik, ott pedig színvonalatlan jogalkalmazást folytat. Ennek oka nem maga az intézményi modell, hanem az, hogy az átszervezés EU-jogot sértett (vagyis a korábbi adatvédelmi biztos eltávolítása ellentétes az EU adatvédelmi irányelvében rögzített függetlenség elvével), így a NAIH vezetése csak a magyar politikától remélheti időleges túlélését. Mindehhez hozzájárul az is, hogy egy ilyen, kétes körülmények között létrejött szervezetnél nyilván csak az helyezkedik el, akinek nincs más választása, a legjobbak már a hivatal lefejezése előtt távoztak, jelenleg külföldön vagy más területen dolgoznak.

4. Nemzetközi összehasonlításban ismertek-e ombudsman típusok, kategóriák? Hova sorolható a magyar?

Mint már a korábbi kérdés kapcsán utaltam rá, a „pusztán” ombudsmani eszköztárral definiált intézmény létezése egyáltalán nem magától értetődő, igazolást igényel. Az adatvédelmi felügyelő szerv más kérdés, hiszen azt említi az EU alapjogi chartája, illetve az EU adatvédelmi irányelve is, és mindenhol vegyes (ombudsmani és hatósági) jellegű szervezet, néhol ez, néhol az kerül előtérbe. A magyar helyzet jelenleg az, hogy van egy ombudsman, illetve egy hatóságként megszervezett Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, amelynek azonban túlnyomórészt ombudsmani ügyei vannak.

5. Egyes alkotmányjogászok szerint az ombudsman kezdeményezőbb hozzáállásának kell pótolnia az actio popularis megszűnése okozta hiányt? Mi a véleménye az új jogkörről?

Az actio popularis híve vagyok. Azt gondolom, hogy szerencsétlen az alkotmánybírószági kontroll lehetőségét egy ilyen szűk csatornára szűkíteni. Az igaz, hogy az ombudsmani intézmény jelentőségét növeli, ám voltaképpen egy személy (legyen az a legfelfogulatlanabb, legfelkészültebb, de mégis csak egy személy) megítélésére bízva az absztrakt normakontroll lehetőségét. Az adott körülmények között persze a kezdeményező fellépés javíthat a helyzeten. Ám azt meg kell mondanom, hogy a saját,

elenyészett beadványaim mindegyikét sem nyújtotta be újra Szabó ombudsman úr. Persze nem az a baj, ha eltér a véleményünk egy ügy megítélése kapcsán, hanem az, hogy ezek a beadványok már el sem jutnak a bírákig, és ők lehetőséget sem kapnak, hogy döntsenek.

6. Milyen elvárások fogalmazhatók meg az ombudsmani intézménnyel szemben a 2013-ban Magyarországon?

Az ombudsmani intézmény jelentősége nőtt, egyrészt az új jogkörök miatt (mint az említett actio popularis), másrészt azért is, mert nincsenek alkotmányos/EU jogi aggályok az intézménnyel kapcsolatban (a korábbi ombudsman letöltötte a mandátumát, így az új megválasztása teljességgel legitim lesz, nem úgy, mint a NAIH vezetőinek esetében). Mindez nagy felelősséget ró a megválasztott biztosra. Az új jelölt esetében a szakmai felkészültséggel feltételezhetően nem lesz probléma. Bár jelölése nem a politikai pártok konszenzusán alapul (vagyis személye a sólyomi „szigorú” függetlenség követelményeinek nem tesz eleget), ez nem akadály a működés későbbi függetlenségének. Konfliktushelyzetekben, éles körülmények között derül majd ki, hogy az új ombudsman bírja-e azt a nyomást, amit különböző gazdasági és politikai érdekcsoportok gyakorolnak folyamatosan arra, aki betölti ezt a tiszteletet. Én mindenesetre sok sikert kívánok neki ehhez.

*

Kaltenbach Jenő, volt nemzeti és etnikai kisebbségi jogi biztos

1. Az Alaptörvény megszüntette a több ombudsmanból álló biztosi rendszert, a jövő nemzedékek biztosa valamint a kisebbségi biztos az alapvető jogok biztosának helyetteseként folytatják tovább tevékenységüket. Ezt a változást Szabó Máté javasolta mivel szerinte az intézmény hatékonyságát csökkenti a médiafigyelem megosztása, mások erősen bírálták ezt a lépést. Hogyan ítéli meg az ombudsmani intézmény közjogi változásait?

Az ami az ombudsman intézményével történt jól beleillik, abba a jogállammal nem nevezhető folyamatba, ami az egész alaptörvény „cirkuszra” jellemző. Az emberi jogok védelme sajnálatos módon egész Európában veszít jelentőségéből. Ennek egyik jele, hogy több országban hasonló összevonási, szervezetintegrációs lépések történtek. A következmény egyértelmű! Az önállóságukat veszített intézmények és az általuk védett értékek háttérbe szorulnak, legrosszabb esetben eliminálódnak. Komolyabb emberi jogi tradíciókkal bíró országokban a civil társadalom és a szabad sajtó ereje ezt némileg ellensúlyozni tudja. Nálunk, ahol ezeknek az értékeknek nincs tradíciója, társadalmi presztízse, hogy a sajtó szabadságáról már szó se essék, ez fog történni, illetve már meg is történt.

2. Mennyiben személyfüggő az intézmény "kihasználtsága"?

Ha van intézmény, amelynél az azt reprezentáló személy kiemelkedő, meghatározó befolyást gyakorol az intézmény minőségére, akkor az (a köztársasági elnökhöz hasonlóan) éppen az ombudsman intézménye. Ez következik abból a tényből, hogy az ombudsman hagyományos jogi-igazgatási értelemben eszköztelen. Jelentőségét éppen a reprezentáns személyisége, tekintélye, morális súlya határozza meg. Súlytalan tényérnyalóhoz nem érdemes fordulni.

3. Tapsztalt-e hiányosságokat, működési zavarokat, szerep értelmezési gondokat a hazai ombudsmani rendszer fennállása óta?

Személyes érintettségem révén nehéz hitelesként elfogadható választ adni, de külső jelek alapján állítható, hogy a magyar ombudsman rendszer (az Alkotmánybírósághoz hasonlóan) kezdettől fogva hazai és nemzetközi elismertségben részesült, kivívta a széles közönség bizalmát. Annak lerombolása semmilyen szakmai indokkal nem támasztható alá. Az egyetlen ok a hatalmon lévőknek az az igénye, hogy megszabaduljanak a jogállami fékektől. Ehhez képest az esetleges működési, szereptévesztési zavarokból következő korrekciós igények eltörpülnek.

4. Nemzetközi összehasonlításban ismertek-e ombudsman típusok, kategóriák? Hova sorolható a magyar?

Két fő (és több al) kategória ismert. Az első generációs ombudsman az un. maladministration, azaz a rosszul, diszfunkcionálisan működő közigazgatás, a rossz értelemben vett bürokrácia hibáinak kiküszöbölését, a jó közigazgatás kialakítását szolgálja. A másik (posztoszocialista) típusnál, ide tartozik a magyar is, emberi jogi, alapjogi jogvédő funkció a domináns elem.

5. Egyes alkotmányjogászok szerint az ombudsman kezdeményezőbb hozzáállásának kell pótolnia az actio popularis megszűnése okozta hiányt? Mi a véleménye az új jogkörről?

Tisztességes ombudsmannál ez persze egyértelmű (más kérdés, hogy az apparátus kapacitása elegendő-e), de érdeke-e a hatalomnak, hogy amit elért az intézményi reformmal, azt most relativizálja?

6. Milyen elvárásokat fogalmazhatók meg az ombudsmani intézménnyel szemben a 2013-ban Magyarországon?

Vissza kell állítani ez eredeti állapotot és gondoskodni arról, hogy az intézmény társadalmi presztízse helyreálljon.